

Израиль и захваченные территории после Шестидневной войны: планы и предложения (1967 г.)

Бредихин Евгений

ХНУ имени В. Н. Каразина

bredikhines@gmail.com

Одной из ключевых проблем в арабо-израильском конфликте является территориальная проблема: на узкую полосу между Средиземным морем и рекой Иордан претендуют два народа – евреи и арабы. Каждый народ считает эту землю своей исходя из собственных цивилизационных представлений, и в течении 90 лет доказывал это с помощью оружия. ООН и дипломаты ведущих государств безуспешно ищут решение этой проблемы. Большинство из них считают, что и евреи и арабы не только могут проживать в Палестине/Эрец-Исраэль, но и иметь собственное национальное государство. Переломным моментом в арабо-израильском конфликте является Шестидневная война 1967 г., в результате которой Израиль захватил Синай и Сектор Газа у Египта, Западный Берег р. Иордан и Восточный Иерусалим у Иордании, Голанские высоты у Сирии. Эта война принесла известность Израилю, как мощному государству, однако результаты конфликта усложнили территориальный вопрос. Это понимало и израильское руководство, которое подняло вопрос: «Что делать с плодами победы?».

Проблематика сразу же попала в поле зрения ученых разных стран. занимаются представители израильской, американской историографии. Израильская историография отличается плюрализмом и различными подходами к арабо-израильскому конфликту в целом и оценкам действий израильского правительства после Шестидневной войны в частности. Стоит отметить, что арабо-израильский конфликт исследуется не только историками, но и представителями других общественных наук. Одним из знаковых исследователей проблемы по контролируемым территориям является А. Эпштейн, который не придерживается какой-либо идеологии. Из американских историков следует выделить М. Брехера и В. Квандта, которые анализировали действия Израиля во время и после Шестидневной войны. Автором были использованы опубликованные документы официального происхождения: решения правительства Израиля, официальные заявления, планы и т. д. Были взяты во внимание мемуары политических и военных деятелей – И. Рабина, И. Алона, Ю. Неемана. В основу исследования были положены принципы историзма и междисциплинарного подхода, использованы историко-типологический, историко-компаративистский и историко-генетический методы. Научная новизна: комплексный подход к данной проблеме, максимальный отход от идеологических трактовок. Автор рассматривает арабо-израильский конфликт в качестве столкновения ценностей и мировоззрений, видя при этом решение конфликта в стратегическом масштабе.

В ходе исследования были проанализированы следующие предложения по захваченным территориям: план военной разведки Израиля, позиция Д. Бен-Гуриона, «правое предложение» Ю. Неемана, аналитический меморандум Моссада, план М. Даяна, решение правительства Израиля 19 июня 1967 г., концепция «четырёхсторонней комиссией» Э. Сассона, план И. Алона.

Исходя из анализа данных проектов, автор пришел к следующим выводам:

- все проекты, кроме плана Неемана, подразумевали территориальные уступки. Именно израильская сторона сформировала принцип «территории в обмен на мир».
- меморандум Моссада с позиций сегодняшнего дня похож на воплощенный мирный процесс от Кемп-Девид до Осло-II.
- ни одно предложение не исходило из идеологических концепций, все планы предлагали стратегический и мирный исход конфликта.

До питання висвітлення проблематики нелегальних переходів радянсько-польського кордону в 20 – 30-х рр. XX ст.

Гуменний Сергій

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
hymennyi@gmail.com

Внаслідок післявоєнного врегулювання кордонів (початок якому поклав Ризький мир 18.03.1921) радянсько-польський «рубікон», що вважався межею за якою «панує капіталізм», пройшов українською етнічною територією, блокуючи зв'язки розділеної кордоном нації. Протягом II половини 20 – 30-х рр. XX ст., у зв'язку із згортанням НЕПу, формуванням культу особи, курсом на перебудову господарства, репресивними процесами та фактичною міжнародною ізоляцією СРСР, посилювалися тенденції закритості західного кордону. Польща, навчена досвідом війни з більшовиками у 1920 – 1921 рр., теж прагнула більше не допустити ворожого проникнення на свою територію. Окрім того, закритість кордону ставала вагомим фактором економічного регулювання та боротьби з українським національним рухом.

Спектр проблем зумовлених кордоном, що ділив український народ, досі не набув широкого висвітлення у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Проте, маємо дотичні праці у доробку І. Скочилися, О. Соловєя, Н. Свієка. Для виправлення цієї історичної прикраси розглянемо повідомлення тогочасної періодичної преси, свідчення, що містяться у фондах Держархіву Тернопільської області (ДАТО). Актуальність означеної проблематики має важливе наукове значення, оскільки, дає можливість зрозуміти причини, які викликали часті переходи кордону, контрабандну торгівлю та посилення радикальних настроїв на терені прикордоння. Для дослідження задекларованої тематики застосовано загальнонаукові та власне історичні методи: проблемно-хронологічний та ретроспективний. Відомості про перетини кордону акумулюють фонди ДАТО – 279, 283, 311, 332, які висвітлюють роботу радянсько-польської комісії (з 1922 р.) щодо врегулювання прикордонних конфліктів, діяльність Корпусу охорони прикордоння (з 1924 р.) у Скалаті, Чорткові, Борщеві та повітах. Фонди містять відомості про діяльність постерунків КОП спрямовану на охорону держкордону, перешкоджання контрабанді, допити затриманих біженців з УСРР (УРСР) та розкриття агентурної мережі радянських спецслужб. Наводиться статистика осіб, які перетнули кордон та їх репатріації до СРСР, де вони каралися за ст. 54а Кримінального кодексу УСРР 1927 р.

Численні відомості, хоч і до певної міри тенденційні, містить періодична преса. У номері «Діло» за 22.03.1930 читаємо замітку «На радянсько-польському кордоні», де описано втечу 40 селян, із спалених за опір колективізації сіл, до Волинського воєводства та подаються свідчення про реквізиції зерна і напівголодне існування радянських колгоспників. У наступному номері «Діло» від 23.03.1930 є коротке повідомлення «Збігці із СРСР» про втечу до Польщі вчителя Маріянського та чотирьох селян з Борисова. Наступне свідчення – в номері «Діла» від 25.03.1930, де у статті «По тім боці Збруча (лист із Борщева)» змальовуються жахи колективізації та антирелігійної кампанії в с. Шустівці й с. Чорнокозинці, які спостерігали галицькі селяни «відхрещуючись на згадку про більшовицьке царство, дітей страшать більшовиками». Також ця стаття містить згадку про гурт дітей, які кричали до селян Залісся (Борщівського повіту) «Дайте хліба!» і отримували його від закордонних земляків. Емігрантська «Свобода» від 26.04.1930 містить статтю «Протибольшевицький терор», яка повідомляє про масові втечі за кордон: «На поліській кордонній смузі нуте КОП щодня випадки нелегального переходу границі». Газета «Свобода» від 11.06.1933 інформує читачів, що «останніми роками на одному Борщівському відтинку кордону з того боку поверх 300 втікачів». Збручанський кордон став частиною радянської «фортеці в облозі», заручниками якої було українське населення. Спроби змінити такий стан речей спричинили посилення прикордонного режиму та наростання радикальних настроїв, ставали об'єктом розгляду

міжнародної спільноти. Проте, тематика нелегальних переходів радянсько-польського кордону, причин, що зумовили це явище, досі не стала предметом дослідження вітчизняної історіографії, а отже, зазначена проблематика є новим перспективним напрямом для історичних студій.

Международные последствия Ильинденского восстания 1903 г. в Македонии

Жаданова Наталья

ХНУ имени В. Н. Каразина

zhadnat2011@gmail.com

Кульминационным моментом в развитии македонского национально-освободительного движения начала XX в. стало Ильинденское восстание, приведшее к серьезным международным последствиям. Отношения между балканскими государствами значительно обострились. Великие державы также не оставались в стороне от событий в Македонии. Они пытались реализовать свои проекты урегулирования этой проблемы. Отдельный научный интерес представляют вопросы, непосредственно связанные с заявленной проблемой. Среди них, формирования национального самосознания населения Македонии. Историография исследования представлена трудами российских авторов А. Сквозникова, М. Ямбаева, Д. Лабаури, в которых авторы подробно освещают деятельность ВМРО, события Ильинденского восстания и его последствия. Кроме нами привлечены работы македонских исследователей Хр. Силянова, Д. Гоцева, Г. Томалевски, которые рассматривают проблемы национально-освободительной борьбы македонского народа за автономию, раскрывая содержание Мюрцштегской реформы, инициированной Россией и Австро-Венгрией. Источниковая база работы включает воспоминания российского публициста и политика П. Милюкова, В. Ламздорфа, публикации известного историка-слависта А. В. Будиловича, документы и воспоминания болгарского премьер-министра Е. Гешова и др.

Восстание, вошедшее в историю под названием Ильинденского, началось 2 августа 1903 г., а уже 2 октября 1903 г. главный штаб повстанцев прекратил сопротивление турецким войскам. Ярким проявлением деятельности повстанцев была организация под руководством Н. Карева Крушевской республики, просуществовавшей лишь десять дней. Ильинденское восстание, плохо подготовленное и организованное, было подавлено турками с исключительной жестокостью. Европейская, а также российская общественность с сочувствием отнеслась к македонским славянам, пострадавшим от турецких репрессий. Наибольшую активность в поддержке мирного населения, пострадавшего от репрессий, проявили британские и российские благотворительные организации. Задачу умиротворения Македонии взяли на себя, как наиболее заинтересованные в балканских делах державы, Россия и Австро-Венгрия. Осенью 1903 г. обе империи приняли решение совместно разработать проект реформ по улучшению положения христианского населения трех македонских вилайетов Османской империи. В этой ситуации в Мюрцштеге было достигнуто соглашение о программе реформ для Македонии с целью «притушить» хотя бы на время македонское движение. Проект реформ предусматривал проведение в македонских вилайетах административной, финансовой, судебной реформ и реорганизацию турецкой жандармерии по европейскому образцу. 23 октября 1903 г. Мюрцштегская программа, одобренная остальными великими державами, была вручена Порте. Практически одновременно с Мюрцштегской программой британское правительство выдвинуло своей проект преобразований в Македонии, по которому во главе этой области предполагалось поставить генерал-губернатора, назначаемого европейскими державами. Предложение Лондона означало коллективный контроль европейских держав над Македонией, что в первую очередь противоречило интересам Австро-Венгрии. Европейские державы, включая Россию, также отвергли английский проект, усмотрев в нем скрытую цель Великобритании, подчинить Македонию своему влиянию.

В ноябре 1903 г. Порта под натиском Австро-Венгрии дала согласие на проведение реформ в Македонии. В Константинополе для решения практических вопросов македонских реформ собрались представители шести европейских государств (России, Австро-Венгрии, Великобритании, Франции, Германии и Италии), которые и должны были при руководящей роли России и Австро-Венгрии реализовывать Мюрцштегскую программу.

Данные реформы мало что меняли в системе турецкой власти. Мюрцштегский проект не удовлетворил большинство населения области, которое стремилось к кардинальным реформам. Балканские страны были разочарованы политикой великих держав относительно Македонии. С этого времени Болгария, Сербия, Греция начинают все больше склоняться к силовому методу развязывания македонской проблемы.

Современные геополитические реалии Украины (1991-2014 гг.)

Калугин Олег

ХНУ имени В. Н. Каразина

Sokolova-housetu@yandex.ru

Постсоветский период стал решающим этапом для становления геополитической ниши Украины, а именно ее историко-политического положения, которое состоит из различных факторов. Они затрагивают внутреннее положение и внешнюю политику, которая проводится в рамках международного сотрудничества с различными государствами, военными блоками, экономическими организациями и т. д. Однако цели развития геополитического положения Украины до сих пор четко не определены. Политика в сфере международного сотрудничества, которая проводится политическим элитой страны, является неоднозначной и противоречивой. Отсюда вытекает ряд внешнеполитических проблем, которые остаются нерешены и которые тормозят внутреннее развитие страны. Этот спектр проблем рассматривается современными зарубежными и отечественными политологами. Среди зарубежных политологов (геополитиков) разработкой данной проблемы занимаются Бжезинский, Тейлор, Ряботяжев, Седякин, Шахов, Колоссов, Нартов, которые детально описывают современные геополитические проблемы Украины и предлагают пути их решения. Среди отечественных политологов можно выделить Милюху, Гольцова, Мадиссона, Дергачева, которые в своих трудах анализируют геополитические векторы внешней политики Украины, акцентируя внимания на то, как они отражаются на внутренней политике Украины. О современных геополитических реалиях Украины много говорят в СМИ, однако путей решения тех проблем, которые накопились за период независимости, предложить не могут. Материалы по этому вопросу слабо систематизированы, а относительно решения этого вопроса не существует единой точки зрения. Кроме того, на сегодняшний день так и не появилось специального исследования, посвященного этой проблеме. Отдельные монографии, где упоминается о геополитических векторах внешней политики Украины, не охватывают весь спектр данной проблемы и не предлагают конкретных путей ее разрешения. В ходе написания данной работы использовались сравнительный, исторический и нормативно-ценностный методы. Сравнительный метод раскрывает выявление специфики геополитических проблем Украины. Нормативно-ценностный метод раскрывает значение тех или иных фактов и дает им оценку, показывая, как решения конкретных людей повлияли на внешнюю политику Украины.

Основной проблемой Украины, которая мешает сформировать свою четкую, непохожую на другие геополитическую концепцию, является то, что наша страна находится между двумя цивилизациями. С одной стороны – это Православная цивилизация, с другой – Западноевропейская. Это и мешает сформировать единую международную концепцию государства, которая бы соответствовала внешнеполитическим реалиям Украины периода независимости.

Проанализировав геополитические реалии Украины, можно сказать о том, что проблемы международного уровня возникают из-за отсутствия единого курса внешнего развития государства, который мог бы обеспечить стране стабильность и авторитет на международной арене. Этому способствует то, что среди политического истеблишмента нет единства во многих вопросах, в ряд которых, к сожалению, входит и вопрос о внешнеполитической позиции Украины. Деля портфели и места в управленческих организациях, власть не понимает, что промедление в вопросе о геополитической ориентации нашего государства может привести к полной потере влияния на международные события и исключению Киева из роли «серьезной шахматной фигуры на стратегической мировой доске». В свете последних событий этот вопрос уже точно не терпит отлагательств. Раз на данный момент национальная идея уже не является объединяющим фактором, то эту роль может взять на себя социальная идея, которая в чем-

то может объединит интересы украинцев и поможет решит вопрос с геополитическими реалиями нашей страны. Пока же геополитические проблемы Украины ведут к еще большей дестабилизации и неразберихе во внешней политике.

***Практика предварительных консультаций в советско-израильском взаимодействии в
Организации Объединенных Наций (1947-1953 гг.)***

Каштанов Кирилл

ХНУ имени В. Н. Каразина

kirilkashtanov@gmail.com

Резолюцией Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций № 181 (II) от 29 ноября 1947 г. подмандатная Великобритания Палестина оказалась разделенной на арабскую и еврейскую части. Согласно этому решению, 14 мая 1948 г. было провозглашено Государство Израиль, отстаившее свою независимость в ходе войны 1948-1949 гг. Главным союзником сионистского движения в то время являлся СССР. Важной составляющей этого парадоксального альянса стала поддержка сталинским руководством палестинского ишува и молодой державы на международной арене. Однако по мере развития отношений между странами изменялось и их взаимодействие в ООН.

Историография проблемы находится в общем русле тематики советско-израильских отношений и ближневосточного конфликта. Отдельные сведения по интересующей нас теме содержатся в трудах И. Говрина, Ю. Стрижова, Г. Косача, Г. Исаева, Ю. Оксамитного, Л. Млечина, М. Штереншиса и др. Впрочем, они лишь частично затрагивают проблему, не раскрывая закулисной дипломатической подоплеки, поэтому представляется весьма актуальным более подробно и глубоко исследовать эволюцию взаимовлияния Москвы и сионистов сквозь призму отношений двух государств в ООН. В качестве источников автор использовал опубликованные материалы АВП РФ и МИД Израиля, записи выступлений советских и израильских представителей в ООН, мемуары.

До 1947 г. Москва занимала довольно индифферентную позицию в отношении Палестины, не придавая особого значения Ближнему Востоку. Но вскоре после вынесения палестинского вопроса на рассмотрение в ООН советская дипломатия активизирует свои усилия. Несмотря на то, что позиция СССР на первой сессии Генассамблеи по палестинскому вопросу не подвергалась сионистскому влиянию, Советский Союз добивается включения представителей Еврейского Агентства в работу органов Объединенных Наций по этому вопросу с целью непосредственного информирования евреев и легитимизации своего союза с израильской дипломатией в будущем. Однако лишь после принятия решения о разделе Святой земли в действие вводятся регулярные консультации с представителями Еврейского Агентства и предварительное согласование конкретных положений советской позиции накануне заседаний какого-либо органа ООН. Так, благодаря этой практике СССР настоял на выводе всех иностранных войск из страны, возражал против введения в Палестину миротворческих сил ООН, попыток ревизии резолюции № 181 (II) со стороны США и посредника Объединенных Наций Ф. Бернадотта в 1948 г. Мнение евреев оказало решающее влияние на советское восприятие проблемы палестинских беженцев (ее фактическое игнорирование), закрепления новых послевоенных границ Израиля, деятельности Согласительной комиссии по перемирию, принятия молодой державы в ООН и другие международные организации. Лишь в вопросе интернационализации Иерусалима, несмотря на явное неодобрение израильтян, вплоть до 1950 г. Советский Союз продолжал придерживаться ноябрьских решений 1947 г. по причине нежелания закрепления проанглийской Трансиордании в старой части города.

Однако вскоре из-за ситуативного характера советско-израильского альянса начинается расхождение позиций делегаций Тель-Авива и Москвы в ООН. Несмотря на продолжающиеся регулярные консультации, еврейская держава не поддерживает СССР в корейском и «атомном» вопросах, а в ближневосточных инцидентах советская сторона начинает постепенно переходить к нейтрализму, в дальнейшем же – к умеренной поддержке Сирии и Египта.

Таким образом, благодаря постоянным кулуарным переговорам между кремлевскими и сионистскими дипломатами удалось обеспечить весьма эффективную корректировку советской позиции в ООН в благоприятную для Израиля сторону. Однако сотрудничество носило, в сущности, односторонний характер, не позволив избежать ухудшения и разрыва советско-израильских отношений, хотя консультации по ряду проблем не прекращались вплоть до 1953 г.

Досвід Великої Британії у справі опіки біженців Першої світової війни

Кащенко Катерина

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
zhvan2012@gmail.com

Велика війна 1914 – 1918 рр. стала фатальною помилкою і трагедією для європейської спільноти та людської цивілізації в цілому. Усі учасники збройного конфлікту, і зокрема, держави Антанти зіткнулися з новим суспільним явищем – біженством, багатограним, складним і водночас катастрофічним. Наближення 100-літнього ювілею від початку війни спонукає замислитися над багатьма її аспектами, серед яких важливими залишаються гуманітарні складові.

Відтак, метою роботи є дослідження, на підставі використання опублікованих історичних джерел, зокрема часопису «Известия Главного комитета Всероссийского земского союза», проблему перебування біженців у Великій Британії.

4 серпня 1914 р. на боці Антанти у війну вступила й Велика Британія. Ніхто навіть уявити не міг, що Об'єднане Королівство вступає в найбільший у своїй історії військовий конфлікт, який приведе не лише до зміни політичної системи держави, її економічних та соціальних підвалин, але й повсякденного життя людей, перегляду духовних цінностей. Пророчими у цьому контексті виявилися слова міністра закордонних справ Великої Британії Едварда Грея: «Вогні погасли по всій Європі, ми не побачимо у нашому житті, коли вони загоряться знову».

Велика Британія для 200 тис. бельгійських біженців надала широку гуманітарну допомогу, виділяючи на їх потреби кошти з державної скарбниці. При цьому слід наголосити на важливому моменті. На території Великої Британії не було власних біженців, а то були вихідці з європейських країн, окупованих німецькою армією. Ними і стали бельгійці. Фактично, можна стверджувати, що саме Велика Британія чи не уперше в XX ст. показала приклад надання притулку постраждалим від воєнного конфлікту, показала як можна співчувати і у складних умовах власного внутрішнього життя виявляти турботу про представників інших етнічних груп. При цьому Велика Британія організувала й вивезення бельгійських біженців, надаючи власний морський транспорт. Біженці з Бельгії стали прибувати поодинокі і невеликими групами від часу вторгнення німців у Бельгію уже в кінці літа 1914 р. Проте найбільший наплив їх почався з часу евакуації і потім падіння Антверпена і наближення ворога до Остенде. З цього моменту втеча набула характеру паніки, останні пароплави, надіслані англійцями, бралися прямо-таки з боєм, багато відправлялося на вітрильниках і рибацьких човнах.

Вирваним із звичайних умов існування, часто без знання мови, у чужому релігійному та ментальному середовищі, цим людям було досить важко переносити біженство. Воно стало не тільки матеріальним випробуванням, що виражалося у нестатках, а і, можливо, навіть більш тяжким у моральному плані. Невизначеність у майбутньому, втрачена робота, загублені члени родини – все це приводило їх у відчай. Бельгійцям, належало подолати психологічний бар'єр, або «поріг» чи «кордон», залежно від ситуації. Ті, хто «переступили поріг» невідомості і ті, хто їх зустріли, були вимушені співіснувати разом. Партії біженців направлялися до порту Фолктон графства Кент, який став місцем зосередження значної кількості вигнанців. Це пов'язано з тим, що однойменне місто розташоване на березі моря і є найбільш наближеним до бельгійської території. Іншу частину біженців, більш заможних, було розселено в Лондоні, зокрема у Дептфордї, південно-східному районі столиці, що на правому березі Темзи. Туди, наприклад, першою прибула партія чисельністю 800 бельгійських біженців.

Таким чином, Велика Британія добровільно з початком Першої світової війни узяла на себе нелегку ношу допомоги біженцям із окупованої Бельгії, які стали новою незвичною соціальною групою. Не маючи власних біженців, британці з готовністю і співчуттям

поставилися до цих людей, проте кризові явища, зумовлені війною давалися взнаки. Подекуди ставлення до біженців було не зовсім толерантним.

Болгарский национальный вопрос в политике Великобритании (1878 – 1886 гг.)

Кузьменко Михаил

ХНУ имени В. Н. Каразина

mihailo_k@mail.ru

После выхода Болгарии из состава Османской империи по итогам Русско-турецкой войны 1877-1878 гг. одной из стран, проявлявших достаточно активный интерес к болгарским делам, была Великобритания. Ее влияние в Софии не было столь сильным, как у Австро-Венгрии и России, Однако Лондону удалось стать весомым игроком в отношении Болгарского вопроса (в основе которого лежало стремление болгар к объединению территорий, мыслившихся ими в качестве национальных, под флагом одного государства). Лондон был крайне заинтересован в упрочнении своих позиций на Балканах в целом и Болгарии в частности, в виду их близости к крайне важному для Великобритании морскому пути в Индию через Суэцкий канал. Форейн офис также рассматривал Софию как рычаг для реализации собственных внешнеполитических планов и интересов. Анализу подобной политики Великобритании, ее целей, способов проведения в жизнь и итогов и будет посвящено данное исследование.

В украинской, российской, а также советской историографии проблема не получила должного освещения в виду того, что авторы сосредотачивают львиную долю внимания на российской и австрийской политике в отношении Болгарии, и противостоянии этих государств, не уделяя должного внимания действиям Лондона в регионе. Более подробное освещение проблемы можем встретить, что логично, в британской историографии, хотя и в ней некоторые моменты исследуемой проблемы изучены не слишком глубоко, как, к примеру, деятельность Софии по упрочнению своего влияния в регионе. Это объясняется тем, что для британских историков (как и политиков) гораздо большее значение и важность имели другие аспекты Восточного вопроса, в частности проблема принадлежности Кипра. Определенное, но меньшее в чем политике Австро-Венгрии и особенно России, внимание позиции Великобритании по данному вопросу уделяют также болгарские авторы. Так, в процессе исследования нами были использованы работы А. Пантева, Е. Стателовой, Р. Мишева, О. Айрапетова, В. Монро, Р. Сетон-Уотсона, М. Андерсона и других. Источниковая база работы обширна и включает в себя различные международные соглашения, материалы дипломатической переписки и прессы.

Новизна авторского подхода состоит в комплексном освещении политики Великобритании по Болгарскому вопросу в 1878 – 1886 гг., чему уделяется недостаточное внимание в историографии, прежде всего советской, украинской и российской. Привлечение источников болгарского и британского происхождения позволило более глубоко осветить исследуемый вопрос.

В истории великобританской дипломатии вторая половина XIX в. ознаменовалась проведением политики «блестящей изоляции», выразившейся в отказе от заключения долгосрочных международных союзов и стремлении использовать противоречия между другими государствами для укрепления своего влияния. Болгарские земли не представляли для Лондона интереса как объект для экспансии, однако играли весомую роль в попытках Британии упрочить свои международные позиции.

Будучи одной из наиболее активных участниц Берлинского конгресса 1878 г., Великобритания проявляла активный интерес и к болгарским делам. В частности, она ратовала за ограничение территории новосозданной страны, считая, что наличие на Балканах сильного союзника России и ослабление Турции навредит ее интересам в Средиземном море.

Лондон негативно относился к возможности расширения границ Болгарии, пока та пребывала в сфере влияния России. Это было одним из факторов, которыми объясняются ее протесты против пересмотра решений Берлинского конгресса в отношении Восточной

Румелии и Македонии, претензии на которую предъявляли Болгария, Сербия и Греция, к которой Лондон относился крайне дружественно. Однако, в самой Софии многие политические деятели рассчитывали на помощь Туманного Альбиона в отношении реализации болгарских ирредентистских устремлений. Так, болгары в 1880 г., готовя попытку присоединения Восточной Румелии рассчитывал на помощь Лондона в этом деле. Британия же на поддержку болгар в данной ситуации не пошла. Форейн офис, впрочем, не отрицал искусственность разделения Болгарии, однако, стремился использовать возможное объединение с максимальной выгодой. Так произошло в 1885-1886 г., когда Великобритания была в числе стран, поддержавших слияние Болгарского княжества и Восточной Румелии. Вспыхнувший в результате комплекс международных противоречий способствовал развалу Союза трех императоров (Германия, Австро-Венгрия, Россия), что было выгодно Лондону.

В целом же, можем говорить о том, что Болгарский вопрос занимал заметное место во внешней политике Великобритании в исследуемый период и рассматривался Лондоном в качестве довольно действенного способа влияния на ситуацию на континенте и плацдарма для дипломатического противостояния со странами-конкурентами.

Позиция Германии на Берлинском конгрессе 1878 года в оценках советской историографии периода НЭПа и сталинского режима

Кулебякина Виктория

ХНУ имени В. Н. Каразина

vita.m.k@yandex.ru

Берлинский конгресс – одно из важнейших событий той эпохи. Он имел огромное значение для стран Старого света. Он явился водоразделом между тридцатилетием войн и тридцатилетием пребывания Европы в мирном положении. Берлинский конгресс был созван для пересмотра Сан-Стефанского договора, который был подписан по окончании Русско-турецкой войны 1877-1878 гг. В этой войне одержала победу Российская империя и поэтому навязала свои условия мирного договора. Но его положения не устраивали многие европейские державы, для чего и был созван Берлинский конгресс.

На этом конгрессе Германия отыгрывала решающую роль, поскольку председателем был избран немецкий канцлер Отто фон Бисмарк. Поэтому его позиция имела первостепенное значение. Он брал во внимание политическую ситуацию в Европе и направлял решения конгресса в прямой зависимости от нее. Оценка данного события постоянно менялась в историографии разных стран и в разное время. Она напрямую зависела от правящей идеологии и стояла на службе у определенных целей. Оценка позиции Германии и германо-российских отношений в целом менялась также. Довольно динамично она менялась в советской России, что отобразилось в ее историографии.

Для периода НЭПа и сталинизма характерно огромное влияние идеологии. Многие ученые, оставшиеся в советской России после революции и гражданской войны, в своих работах стали применять марксистскую методологию и проводили исследования в тесном кругу требований нового режима.

Период НЭПа, 1922-1928 гг., характерен преодолением тяжелых последствий гражданской войны и «военного коммунизма». Он был направлен на восстановление экономики страны, но прежде всего на становление и укрепление новой советской власти. Для этого использовались самые различные средства и одним из важнейших была дискредитация прошлого политического строя – монархии, с присущей ей буржуазной идеологией. В связи с этим, в работах, посвященных проблематике русско-германских отношений на Балканах, основное внимание уделяется критике старого в России, ее дипломатии и захватнической стратегии на Балканах. Позиция Германии на Берлинском конгрессе и ее роль на Балканах характеризовались в связи с захватническими целями Берлина. Согласно марксистской идеологии страны западной Европы вступили в свою империалистическую стадию и дальнейшая политика стран, в том числе и Германии, диктовалась экспансивными и захватническими устремлениями на Балканах. Такая оценка присутствует в работах П. Северцева, М. Н. Покровского. Выходит за рамки общей тенденции, характерной для советской историографии, монография известного ученого Московского университета С. Д. Сказкина, посвященная русско-германо-австрийским отношениям, вышедшая в 1928 г. По мнению автора Берлин стремился перенести австро-русские противоречия на Балканы, дабы регулировать политику основных стран. А играя на их противоречиях, добиться гегемонии для Германии в Европе. В середине 1930-х гг. в СССР произошел поворот к тоталитаризму, что было связано с утверждением у власти Сталина. Период его правления, эпоха сталинизма, характеризовался полным контролем государства во всех сферах, в т.ч. и в сфере науки. Яркий пример тому письмо Сталина «О статье Энгельса «Внешняя политика русского царизма», которое заставило советских учёных по-новому оценить международные отношения конца XIX в. Историческая наука стала средством и начала служить интересам

правлящего режима. Исследование восточного вопроса и роли в его решении Германии возобновилось во второй половине 30-х гг. в связи с опасностью войны со стороны последней. Меняется оценка в связи со сменой взгляда на царскую политику на Балканах, как стремление защищать интересы балканских народов перед лицом угрозы со стороны Германии и Австро-Венгрии. Подобная точка зрения присутствует в работах этого периода А. С. Ерусалимского, И. С. Галкина, В. М. Хвостова, Ф. А. Ротштейна. Позиция Германии оценивалась, как стремление ослабить Россию на Балканах, усилив Австро-Венгрию, – свою будущую союзницу, и прокладывание пути для дальнейшей экспансии германского капитала.

Оценка позиции Германии на Берлинском конгрессе, одном из важнейших и судьбоносных событий второй половины XIX века, неоднократно менялась. В период НЭПа и сталинизма она менялась в прямой зависимости от идеологии, позиции Коммунистической партии и внешнеполитической обстановки. Оценка позиции Германии менялась в зависимости от оценки внешней политики царской России на Балканах. Исследование в пределах навязанной идеологии приводило к одностороннему, ограниченному рассмотрению данной проблемы, что существенно снижало объективность.

Кризис англо-японского союза в условиях формирования Версальско-Вашингтонской системы международных отношений (1919-1922 гг.)

Михалевская Екатерина

ХНУ имени В. Н. Каразина

ekmihalevskaya@mail.ru

Изучение истории англо-японского союза, оформленного договором 1902 г., представляет интерес, поскольку он являл собой пример военно-политического сотрудничества Великобритании – лидера западного мира и Японии – самого влиятельного и динамично развивавшегося азиатского государства. Союз обеспечивал двум странам надёжные тылы в борьбе за укрепление своего влияния на мировой арене. В этой связи большое значение имеет анализ эволюции союза в условиях менявшейся геополитической ситуации и взаимосвязь кризиса союза с формированием новой системы мирового порядка. Отсутствие обобщающих работ по данной теме усиливает актуальность исследования. Историография проблемы недостаточно обширна. Работ, посвящённых рассматриваемым вопросам, мало, они зачастую фрагментарны и не дают общей картины взаимосвязи англо-японских отношений и процесса формирования нового мирового порядка после завершения Первой мировой войны. Общий обзор истории союза двух стран можно встретить в работах А. Гальперина, А. Дэнниса, Е. Жукова, Кадзимы Мориносукэ, И. Лемина, В. Молодякова. Источниковедческая база работы представлена нормативными актами и дипломатической документацией, собранными в различных сборниках, изданных как в Англии и Японии, так и в России. Прежде всего, это стенограммы заседаний Парижской и Вашингтонской конференций, которые дают возможность подробно изучить позицию каждой из стран относительно послевоенного обустройства мира и места англо-японского союза в новой системе международных отношений. Были также использованы воспоминания Исии Кукидзиро, Того Сигэнори и Ллойда Джорджа, которые позволяют проследить динамику изменения отношения к англо-японскому союзу со стороны дипломатов обеих стран.

В ходе исследования были рассмотрены предпосылки и непосредственные причины кризисной ситуации в англо-японских отношениях, проанализирована деятельность дипломатических представительств на международных конференциях, выявлены «конфликтные зоны», где столкнулись интересы двух стран.

В результате исследования автор пришёл к следующим выводам. После Первой мировой войны Япония и Англия оказались в числе победителей и задавали тон на Парижской конференции, определявшей послевоенное обустройство мира. Благодаря ряду тайных двухсторонних договоров, Англия и Япония смогли поделить между собой бывшие германские владения: Англия получила земли в Восточной Африке, а Япония – ряд островов в Тихом океане. Но из-за конфликта по поводу прав на Шаньдунь, противоречивой политики «открытых дверей» в Китае, англо-японский союз начал переживать кризис, который подогревался США, имевшими свои собственные интересы на Дальнем Востоке. В ходе Парижской конференции выявилось ещё больше противоречий между странами-союзниками, в частности, возник спор вокруг тезиса о равенстве рас, выдвинутый Японией, но не поддержанный Англией. В ходе Вашингтонской конференции 1921–1922 гг. англо-японский союз утратил силу после заключения Трактата четырёх держав. Официально союз не был расторгнут, а был лишь заменён другим, более расширенным по своему составу. Но фактически, кризис англо-японского союза, обусловленный столкновением интересов этих стран на Дальнем Востоке, после 1922 г. лишь обострился, тем самым во многом предопределив переход Японии к политике милитаризации, а в дальнейшем – её вступление во Вторую мировую войну на стороне врагов Великобритании.

Радянсько-польські дипломатичні відносини 1930-х рр.: аналіз радянської історіографії

Олещук Назар

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
navuhodonosor17@i.ua

Міжнародна політика та дипломатія 1930-х рр. привертає увагу істориків-міжнародників, які намагаються знайти причину виникнення найкривавішого конфлікту в історії. В даному контексті показовими виступають стосунки Польської республіки та СРСР як потужних суб'єктів міжнародних відносин Східної Європи. Від них не в останню чергу залежала і можливість реалізації системи колективної безпеки, яку не вдалося втілити через низку проблем ідеологічного та політичного характеру. Подібна суспільна актуальність проблематики зумовила постійний інтерес до неї істориків. Цей інтерес не згасає і до сьогодні, свідченням чому є поява протягом останніх років низки праць С. Дембські, М. Захаріаса, З. Случа, присвячених дипломатичним стосункам між СРСР та Польською державою. Величезний історіографічний масив потребує аналізу та систематизації, яка має виконувати функцію орієнтира для історика.

В історіографії надовго закріпилася упереджена оцінка радянсько-польських дипломатичних відносин. Зокрема це стосується провалу концепції Східного пакту, міжнародних відносин періодів Чехословацької кризи і квітня-вересня 1939 р. як найнапруженішого в дипломатичних зносинах СРСР та Польщі. Відтак для дослідників актуальним є завдання всебічно вивчити та проаналізувати історіографію радянсько-польських дипломатичних відносин 1930-х рр. До того ж, з огляду на сучасне українсько-польське зближення, закономірним є зростання інтересу наукової спільноти до історії радянсько-польських стосунків, в тому числі дипломатичних відносин (враховуючи той факт, що Україна була частиною СРСР) та стосунків вже незалежних держав Польщі, України та Росії.

В історіографії ця проблематика не була представлена на рівні спеціального дослідження. Так, короткий огляд історіографії радянсько-польських відносин був представлений в роботі радянської дослідниці І. Міхутіної «Советско-польские отношения 1931-1935». Подібний стан наукової розробки проблеми свідчить про певну новизну поставлених завдань.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини між Польською державою та СРСР 1932-1939 рр., а предметом дослідження виступає історіографія зовнішньополітичних відносин між Польською республікою та СРСР 1930-х рр., мета роботи - проаналізувати історіографію радянсько-польських міжнародних відносин 1930-х рр. Джерельна база дослідження представлена історичними та історіографічними джерелами. Історичні джерела представлені публікаціями документів «Документы внешней политики СССР», «СССР в борьбе за мир накануне Второй мировой войны. Документы и материалы», «Год кризиса, 1938-1939: Документы и материалы», «Политбюро ЦК РКП (б) – ВКП (б) и Европа. Решения «особой папки». 1923-1939», «Документы и материалы по истории советско-польских отношений», які визначили підходи автора до розв'язання даного питання. Найпоширенішою є група історіографічних джерел у вигляді монографій, підручників і навчальних посібників, публікацій у наукових виданнях – «Советское славяноведение», «Наш современник», «Вестник Московского университета», «Вопросы истории», «Отечественная история» та ін.

Методологічну основу роботи складають принципи історизму, наукової об'єктивності та системності. Для досягнення мети та вирішення завдань були використані загальнонаукові (аналіз і синтез, моделювання, системно-структурний), конкретно-історичні (історико-генетичний, історико-хронологічний, історико-типологічний, історико-порівняльний) та спеціальні історичні (історіографічний аналіз і синтез) методи.

Проблема радянсько-польських дипломатичних відносин давно привертає увагу дослідників і є перспективною темою дослідження сьогодні. На даному етапі наявний

матеріал потребує упорядкування та систематизації в історіографічному дослідженні. Радянська історіографія розглядала цю проблему під впливом марксистсько-ленінської методології. Це призвело до упередженої оцінки польської дипломатичної діяльності, яка нібито керувалася великодержавними мотивами, прагнула знищення СРСР. Через це було породжено низку «історичних міфів». Наприклад, про існування таємної угоди між Польщею та Німеччиною 1934 р., спрямованої проти СРСР, «вимушеність» і «захисний» характер пакту Сталіна-Гітлера. Відтак польська зовнішня політика оцінювалася як агресивна та профашистськи налаштована, а Радянський Союз мав статус єдиного борця за колективну безпеку, який, опинившись у зовнішньополітичній ізоляції в 1939 р., був вимушений боротися за своє існування.

Японське консульство в Одесі: причини та історичні умови створення

Павленко Світлана

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Skaiveta@rambler.ru

Епоха Мейдзі кардинально змінила життя Японії кінця XIX ст. Вихід із зовнішньополітичної ізоляції та прагнення зайняти гідне місце на світовій арені стали причинами активної діяльності японського МЗС. Розгорталися процеси створення закордонних представництв. Низка місій була відкрита й у Російській імперії, серед яких важливою дипломатичною установою було консульство в Одесі. Проблема створення та діяльності зазначеної місії є мало дослідженою проблемою в історіографії. Переважно ми зустрічаємося з випадками «згадування» про існування установ при розгляді інших сюжетів. Зазначена тенденція характерна для робіт С. І. Кузнецова, Г. Ленсона, Т. Курокави. Отже, тематика дослідження є новою і актуальною, оскільки вона дозволяє відтворити процес створення одного з консульств, що було важливим чинником розвитку російсько-японських відносин.

Основа джерельної бази дослідження міститься в архіві – Japanese Center for Asian Historical Records (Японський центр азійських історичних документів). Документи стосовно створення одеського консульства умовно поділяються на дві групи. Перша – звіти представників Японії, що перебували в Одесі. Серед зазначеної групи виокремлюються звіти надзвичайного і повноважного посланника в Росії Ханабуса Ясімото про «Дослідження економічних умов торгового порту Одеса» та японського почесного консула А. Рашеєва, в яких, зокрема, присутня інформація про призначення установи. Друга група документів – це імперські накази, що містять відомості про створення консульських установ та виділення на них коштів. Зазначена джерельна база дає можливість реконструювати всю специфіку створення консульської установи в Одесі.

Для відкриття консульства в Одесі представники МЗС Японії провели ретельну підготовку. У лютому-жовтні 1885 р. у місті перебувала японська місія, що вивчала діяльність порту. Її увага зосереджувалася на вартості і кількості перевезеного вантажу та пасажирів і діяльності комерційних підприємств, зокрема, «Російського товариства пароплавства і торгівлі». Отже, для японців головним був економічний потенціал порту. Проте, після повернення місії, минуло три роки, перш ніж уряд вирішив практично використати матеріали попередньої розвідки. Причина цього полягала не у сумнівах МЗС у доцільності представництва в Одесі, а у його заклопотаності. На той час відбувалося активне створення зовнішньополітичних установ Японії. Наприклад, у 1888 р. було відкрито три нових консульства.

Період безпосереднього формування місії тривав протягом 1889–1891 рр. У 1889 р., за імперським наказом № 87, до переліку державних витрат було включено нові установи – у Ванкувері, Бомбеї та Одесі, що і стало юридичною підставою для їх відкриття. Одеське консульство відкрилося на вул. Кузнечная буд. 44. Завершенням створення установ стало призначення А. Рашеєва на посаду почесного консула. Окрім японського представництва, у Одесі знаходилося ще близько 20 установ різних країн. З одного боку, це вказує на значимість міста, а з іншого, про можливості які могло отримати нове представництво. Основною метою створення консульства, за запевненням А. Рашеєва, був «... розвиток торгових відносин між Росією та Японією». Проте діяльність установи була значно ширшою. Ще одним важливим її завданням була розвідка економічної та політичної ситуації на півдні Російської імперії. З часом існування консульство, адаптуючись до оточуючих умов, отримало низку нових функцій, які не були вагомими на початку створення установи.

Наприкінці XIX ст. у Російській імперії діяло три постійні японські місії. З них лише установа в Одесі мала статус консульства. Про важливість представництва свідчить

розширення з часом його функцій та сфери діяльності. Отже, створення японського консульства в Одесі стало важливою ланкою розвитку міждержавних взаємин та показником їх актуальності для Токію.

До проблеми періодизації історії міжнародних відносин (ідея, принципи, підхід)

Анастасія Панкова

Донецький національний університет

nencyrankova@gmail.com

Історія міжнародних відносин нерозривно пов'язана із історією людської цивілізації. Важливою складовою історії – системи є її періодизація, за допомогою якої ми орієнтуємося у просторі та часі. Через періодизацію міжнародних відносин ми маємо змогу дослідити динаміку державного розвитку, виявити глибинність зв'язків між різними інфраструктурами та об'єктами. У світлі сьогоденних подій (війна в Іраку, ізраїльсько – палестинське протистояння, зростання ядерного потенціалу Північної Кореї та Ірану; поява нових засобів комунікації), коли світ опинився на межі між своїм минулим – Ялтинською системою міжнародних відносин – та новим вибором, перегляд традиційних моделей періодизації є особливо актуальним для формування чіткіших орієнтирів нового міжнародного співтовариства, нових стандартів врегулювання конфліктів та адекватного сприйняття сучасної картини людства.

До проблеми періодизації історії міжнародних відносин неодноразово звертаються у своїх працях С. Хантінгтон, Ф. Фукуяма, П. Ханна, Е. Тодд, Д. Дрезнер, О. Арбатов тощо. Це реалполітичні концепції історії систем міжнародних відносин, тому прояви антагонізму тут надзвичайно яскраві. Ми ж, із свого боку, спробуємо взяти усе найкраще від них та розвинути власну періодизаційну систему.

В основу нашої періодизації історії міжнародних відносин ми поклали принцип історизму, відкинувши усі можливі прояви державоцентризму та суб'єктивізму. Ключовою ідеєю є врахування кількості «гравців» на міжнародній арені та мотиви (тобто, інтереси) їхньої поведінки.

I. Світ безполярного хаосу. IV ст. до н. е. – кінець XVIII ст.). Основні гравці на міжнародній арені – різні сили: міста – держави, купецькі гільдії, цехові об'єднання, Церква, монархії, тиранії, олігархії, союзи тощо. Основний формоутворюючий мотив системи – володіння природними ресурсами, знаннями та боротьба за них. Основні риси міжнародних відносин цієї епохи – локальність; застосування сили як єдиного можливого методу вирішення конфліктів. До цього часу відноситься поява та становлення Вестфальської системи міжнародних відносин.

II. Епоха багатопольного світу (I період). Кінець XVIII ст. – 1914 р.). Основні гравці на міжнародній арені: національні держави – імперії та ті, що провадять імперську зовнішню політику (Британська, Російська, Германська імперії тощо). Основний формоутворюючий мотив – володіння ринками збуту промислової продукції та джерелами дешевої робочої сили. Визначальні риси міжнародних відносин цієї епохи – трансрегіональність; абсолютне переважання принципів реал політики; поява взаємозалежності та взаємовпливу як основних критеріїв будь – якої системи; встановлення двостороннього зв'язку центру (метрополії) та периферії. До цього часу відносимо появу, становлення та загибель Віденської системи міжнародних відносин.

III. Епоха багатопольного світу (II період). (1914 - 1939). Основні актори: військово – політичні блоки (Антанта та Троїстий (Четверний) союз). Основний формоутворюючий мотив системи – володіння капіталом (грошовий обіг, золоті та золотовалютні фонди, кредитні системи тощо) та його рух. Визначальні риси міжнародних відносин цього періоду – перші ознаки глобальності; поява механізмів мирного врегулювання конфліктів; впорядкування сукупності акторів. До цього часу відносимо появу, становлення та загибель Версальської (Версальсько - Вашингтонської) системи міжнародних відносин.

IV. Епоха біполярного світу. 1940 – ві - до початку 1990 – х рр. Основні актори: наддержави (СРСР та США) та утворені ними полюси протистояння (Захід та Схід). Основний формоутворюючий мотив системи – володіння інноваційними

технологіями (ЗМВ, ракетні установки, космічні апарати, медицина, форми ідеологічного впливу на людство) та боротьба за першість в їх розробці. Визначальні риси міжнародних відносин цього періоду – загострення антагоністичних тенденцій, що проявилися у попередній епосі; остаточне відкидання глобальної війни як засобу вирішення конфліктів; пріоритет принципів ідеал політики тощо. У цей період існує Ялтинська (Ялтинсько – Потсдамська) система міжнародних відносин.

V. Епоха безполярної анархії. 1990 – ті – наші дні. Основні актори: єдина наддержава (США) як джерело універсальних людських цінностей та існування великої кількості об'єктів – дипломатичних суб'єктів її впливу з різним історичним часом розвитку та ступенем сприйняття цих цінностей, різні за формою (держави, квазідержави, великі корпорації та їх об'єднання, недержавні організації, терористичні та воєнні організації). Основний формоутворюючий мотив системи – володіння віртуальними ресурсами (інформація, технології технологій виготовлення, кіберзброя тощо). Визначальні риси міжнародних відносин цього періоду – значна глобалізація міжнародного простору; поява нових форм розв'язання конфліктів (саміти, зустрічі на рівні вищих органів недержавних організацій тощо).

Зверніть увагу, що, не дивлячись на певну аналогію першого та «останнього» етапів, ми використали різні терміни – хаос як відсутність будь – якої впорядкованості, та анархія як різновид порядку. Майже кожен «етап» розпочинається та закінчується певним колапсом – війною, появою нових засобів комунікації, «вибуванням з гри» ключового гравця тощо. Таким чином, наша періодизація, виступаючи як синтез багатьох моделей та варіацій, але, водночас, являючи собою гармонійне поєднання історії міжнародних відносин та історії суспільств, є вельми життєздатною і враховує цілу низку факторів.

Восточные союзники Польши в войне 1920 г.

Щебуняева Дарья

ХНУ имени В. Н. Каразина

gangsterita-dasha@mail.ru

Во время советско-польской войны 1919-1920 гг, вместе с польскими соединениями на восточном фронте против Красной армии боролись союзнические подразделения, которые состояли из представителей народов бывшей Российской империи. С согласия и при помощи польской власти на территории Польши были созданы белорусские, украинские, казацкие и российские подразделения (в том числе и ген. С. Булак-Балаховича) этот шаг был связан с реализацией на практике федерационной концепции в польской восточной политике.

Первыми союзниками Польши стали белорусские подразделения. Их организация началась на основании декрета Начальника государства Ю. Пилсудского от 22 октября 1919 г. Был создан только один отдел, который насчитывал около 100 воинов. Акция формирования белорусских вооруженных сил закончилась неудачей из-за споров среди белорусского политического руководства и незаинтересованности поляков. Формирование союзных подразделений УНР в Польше началось в феврале 1920 г., что было связано с подготовкой польской стороны к киевской операции. В начале марта 1920 были сформированы две украинские дивизии: в Брест-Литовске стрелковая дивизия (позднее 6-я дивизия) под командованием полк. М. Безручко и в районе Каменец-Подольского 2-я стрелковая дивизия под командованием полк. А. Удовиченко. Во время киевского наступления эти части воевали в составе 3-й и 6-й польских армий. В конце августа 1920 6-я дивизия успешно защищала Замостье от атак конницы Буденного. Эта дивизия и другие украинские силы участвовали в начавшемся в середине сентября 1920 наступлении на южном фронте и за короткое время вышли вместе с польскими войсками в район Каменец-Подольского.

В начале марта 1920 союзником Польши стал ген. С. Булак-Балахович со своим войском, прибывший из Латвии в Брест-Литовск. Уже в начале июня 1920 отряд отправился на фронт. Во время варшавской битвы балаховцы, подчиненные 3-й польской армии, защищали участок фронта в районе Володава-Кодень.

С инициативой формирования в Польше казацкого подразделения выступил в июне 1920 есаул В. Яковлев, старшина, прибывший вместе с армией ген. Н. Бредова. В его состав вошли казаки из отрядов, которые добровольно перешли на сторону Польши из армии ген. Бредова и Конармии С. Буденного. Отряд, сформированный в Калише, в августе был отправлен на фронт. В составе 6-й польской армии он принял участие в битве под Комаровым.

В середине июля 1920 военные власти утвердили организацию большой казацкой части. Командиром бригады, сформированной из донских казаков в Грубешове, назначен есаул А. Сальников. В ее рядах преобладали казаки, которые добровольно перешли на польскую сторону из 1-й Конной армии. 12 августа бригада прибыла на фронт и в составе 3-й польской армии воевала в районе Грубешева.

Формируя казацкие бригады, польская сторона рассчитывала на их политическое подчинение Российскому политическому комитету и Б. Савинкову, а в военном плане - ген. С. Балаховичу. Казаки, однако, выявляли сепаратистские стремления: есаул Яковлев был против всякого подчинения. Благодаря его умелой политике и настойчивости, эти стремления полностью были достигнуты.

Создание последнего союзнического формирования началось в июле 1920 г. В Варшаве создан РПК во главе с Савинковым и Философовым. Комитету в политическом плане должны были подчиняться все российские военные образования, которые действовали в Польше: отряд ген. Балаховича, казацкие отряды есаулов Яковлева и Сальникова и новообразованный русский отряд. Местом формирования последнего назначены Калиш и

Шипйорно. В его состав должны были войти, прежде всего, русские из большевистских военнопленных польских лагерей. В итоге 3-я русская армия состояла из двух дивизий: пехотной – под командованием ген. Бобошко и конной – под командованием ген. Трусова, которые, однако, не участвовали в боях на фронте против большевиков. Это было единственное формирование, созданное в Польше, не воевавшее в качестве польского союзника.

